

DATA DE
RECEPCIÓN:
08/06/2017

DATA DE
ACEPTACIÓN:
31/08/2017

*Stevenson e a tenrura da súa poesía infantil. A Child's Garden of Verses /
Xardín de versos para o neno. Poemas inglés-galego*

Celia Vázquez

Vigo: Universidade de Vigo. Servizo de Publicacións

2016, 208 pp.

(ISBN: 978-84-8158-718-0)

Blanca-Ana Roig Rechou

Universidade de Santiago de Compostela

blanca.roig@usc.es

71

Celia Vázquez foi docente na Universidade de Vigo e é tradutora, poeta e investigadora de Literatura Infantil e Xuvenil, con publicacións numerosas sobre o tema e sobre cuestións de xénero en editoriais prestixiosas como, por exemplo, a alemana Peter Lang. A finais do ano 2016, publicou da man da Universidade de Vigo a obra *Stevenson e a tenrura da súa poesía infantil. A Child's Garden of Verses / Xardín de versos para o neno. Poemas inglés-galego*, unha excelente edición bilingüe dos poemas infantís escritos por Robert Louis Balfour Stevenson (Edimburgo, 13 novembro 1850-Vailima, 3 decembro 1894), autor considerado clásico da Literatura Infantil e Xuvenil, non só polas moitas e excelentes obras publicadas para os máis novos en primeira instancia senón por ter escrito unha das novelas máis recoñecidas da Literatura universal, *A illa do tesouro* (1883) que, como dixo G. K. Chesterton “nunca antes se lle deu tanta importancia a un escritor que a crítica non tivo no seu momento en gran consideración”, como recolle Celia Vázquez (2016: 9).

Esta monografía, que queremos comentar polas novidades que presenta xa que é a primeira vez que se poden ler en galego estas creacións de R. L. Stevenson, iníciase

Roig Rechou, Blanca-Ana (2017).

Stevenson e a tenrura da súa poesía infantil. A Child's Garden of Verses /

Xardín de versos para o neno. Poemas inglés-galego (2016),

Elos. Revista de Literatura Infantil e Xuvenil, 4, "Recensións", 71-77. ISSN 2386-7620

cun minucioso estudo introdutorio que a autora, despois de se referir a que nos atopamos “ante unha poesía fascinante que xorde dun poeta con alma de neno” (Vázquez 2016: 9), de falar das características humanas do escritor e das razóns que a levaron a realizar esta tradución, divide o traballo en sete partes intituladas: “O poeta R. L. Stevenson”, “*A child’s garden of verses*”, “A ilustración dos poemas”, “O mundo da infancia na súa poesía. Temas recorrentes”, “O poeta, ecoloxista observador da natureza”, “A tradución da poesía: o marco estrutural e o contido literario” e “A retórica, nada sinxela”, un marco teórico-crítico que lle serve á tradutora/editora para deterse tanto no autor como na súa obra e nos aspectos tradutolóxicos.

Comeza a investigadora referíndose a datos biográficos do autor, recolle moitos xa coñecidos pero ademais achega novidades pois non só dá conta dos episodios máis relevantes da vida do escritor senón que ofrece a visión do propio autor a través de escritos e epistolarios, unha conxunción de informacións que permiten reconstruír con máis amplitude de miras o percurso vital de L. R. Stevenson xa que se xunta achegas biográficas diferentes e se reflexiona sobre as influencias na creación poética. A seguir, pasa a deterse nas principais características da obra poética do escritor, pouco coñecida na Literatura Infantil e Xuvenil; a fixarse nas ilustracións que acompañaron as diferentes edicións do poemario, dende a súa primeira edición en 1896, aínda que neste caso non se acompañe o texto coas ilustracións correspondentes; para logo ofrecer reflexións novas que fan pensar e abren múltiples investigacións sobre o mundo da infancia que se recrea nos poemas, os temas recorrentes, así como as principais dificultades coas que se atopou ao realizar a tradución para verter estas composicións á lingua galega e ser fiel ao contido dos poemas e da retórica empregada polo escritor.

Para realizar este traballo, Celia Vázquez tivo en conta, como se trasloce dos seus comentarios e como precisaron Lourdes Lorenzo e Veljka Ruzicka (2008: 16-20), na “Introducción” da monografía *Estudios críticos de tradución de literatura infantil y juvenil* das que son editoras, de entre os diferentes tipos de intervención traductolóxica, o denominado “domesticación” pero estratificada, é dicir un achegamento á Lingua de Orixe (en adiante, LO) tentandor salvar distancias culturais entre ela e a Lingua Meta (en adiante, LM). É esta a intervención máis defendida polos especialistas en contra dos que apoian o papel censor para purificar o texto meta de temas tabú, demasiado

Stevenson e a tenrura da súa poesía infantil. A Child's Garden of Verses / Xardín de versos para o neno. Poemas inglés-galego

violentos ou politicamente tendenciosos para ser recibidos polos individuos en formación, e outros que tenta elevar o estilo, pouco aconsellábel por investigadores como Marisa Fernández López (en *Traducción y Literatura Juvenil. Narrativa anglosajona Contemporánea en España*, 1996), Isabel Pascua (en *La adaptación en la traducción en la de la literatura infantil*, 1998), pero moi habitual entre os tradutores que buscan demostrar as súas habelencias coas palabras e o seu dominio da variación lingüística nos seus traballos.

Pódese afirmar que, en xeral todas as traducións realizadas dos poemas de R. L. Stevenson, dende a LO, a inglesa, á LM, a galega, son traducións que responden ao primeiro tipo de intervención, por manter a ambientación do país de orixe pero con estratexias que facilitan a comprensión dos receptores meta, pois, como defendeu Lourdes Lorenzo (2008: 17), son as máis apropiadas para a Literatura Infantil e Xuvenil se temos en conta o público primario desta literatura con capacidades lingüísticas en proceso de adquisición e “conocimiento del mundo” limitado, como dixo Pascua (1998). Trátase, segundo a investigadora Riita Oittinen (2005: 34), de “ethics and royalty: future readers into consideration”, como refire no seu artigo “Ideology, Ethics and Translating for Children”, publicado en Veljka Ruzicka e outros, *Mundos en conflictos: representación de ideoloxías, enfrentamentos sociais y guerras en la literatura infantil y juvenil*.

Entre as múltiples estratexias salientaremos aquelas que máis se adecuan aos textos domesticados e que Celia Vázquez empregou con criterio, como é o caso de:

- respecto e acenos cara ao lector adulto, como defende Patrick Zabalbeascoa, no seu artigo “Contenidos para adultos en el género infantil: el caso del doblaje de Walt Disney”, publicado en Veljka Ruzicka Kenfel e outros (eds.). *Literatura infantil y juvenil: tendencias actuales en investigación* (2000), e como tamén o fan os escritores e escritoras que buscan públicos heteroxéneos como é o caso de L. R. Stevenson quen emprega unha lingua cargada de recursos poéticos que fai a función buscada, como se pode seguir polo apartado da monografía intitulado “A retórica, nada sinxela” (Vázquez 2016: 49-50) onde se ofrecen múltiples exemplos que demostran estes acenos.

- facer recoñecibles os referentes culturais da cultura de orixe, que nas obras da

LIJ, segundo os estudiosos, non sempre son adecuadamente interpretados debido á celeridade na preparación dos textos o que fai que o traballo documental non sexa exhaustivo, así non se documentan ben siglas, elementos gastronómicos, costumes, alusións a personaxes históricos do texto de orixe e como consecuencia se omiten ou se fan traducións desviadas, segundo estereotipos existentes na cultura meta. Non foi este o caso da obra de L. R. Stevenson, pois se gardan elementos que fan referencia a esa cultura de orixe. Son bos exemplos o facer referencia a “Crusoes construtores de balsas” (Vázquez 2016: 73); a nomes como TOM (Vázquez 2016: 81 e 105), “Willie co gorro escocés (Vázquez 2016: 99), “Johnie” (Vázquez 2016: 99), Mary Jane (Vázquez 2016: 99), “A vaca branca e vermella” (Vázquez 2016: 101), “Leerie” (Vázquez 2016: 115) e o poema “Asociacións históricas” (Vázquez 2016: 183).

- mantense unha boa relación texto-ilustración, coherencia que foi reivindicada polos estudiosos do campo a partir fundamentalmente dos estudos da investigadora finlandesa Riitta Oittinen (*I'm me – I'm other: On the dialogics of Translating for children*, 1993), como se indica nun apartado da obra, aínda que na tradución que se ofrece os poemas non vaian acompañados da ilustración correspondente, debido a que Celia Vázquez quere dirixirse aos mediadores docentes e investigadores que invita así a que consulten as edicións realizadas para o manexo dos máis novos e acheguen a tradución que considera máis fiel, como se deduce do interese mostrado pola investigadora ao trasladar á lingua galega unha obra tan pouco coñecida coa finalidade de favorecer que se poidan achegar a infancia uns “poemas tan soñadores e maravillosos” (Vázquez 2016: 9).

É de salientar o reto que supuxo para Celia Vázquez a tradución dunha obra literaria coas características da elixida xa que, como ela manifesta en varias ocasións, presenta un discurso moi simbólico, polisémico e libre de ataduras lóxicas da linguaxe cotiá, o que fai de *Xardín de versos para o neno* unha fonte de inesgotábeis posibilidades de tradución, dado o carácter fantástico do mundo creado por Stevenson.

Nesta edición en definitiva, con revisión poética de Bernardo M. Vázquez (Lalo)

e lingüística de Xosé María Gómez Clemente, acóllense os sesenta e seis poemas que viron a luz por primeira vez en 1885 en inglés, trasvasados agora ao galego en edición bilingüe, uns poemas que, como ten afirmado a estudosa e segue a facelo neste traballo co apoio da documentación pertinente, reflicten a visión dun adulto sobre a súa nenez e con eles mudou para sempre a forma na que se debe escribir poesía para a infancia e sobre ela, polo que R. L. Stevenson se converteu nun clásico e a súa obra non deixou de se reeditar en diversas linguas dende a súa primeira edición.

O antedito hai que engadir a importancia de ver traducidos, por primeira vez, os poemas ao galego, unha interesante mostra de parte da obra de R. L. Stevenson que era descoñecida e na que se demostra a gran capacidade do escritor para transmitir como é sentirse neno e pensar como tal. Todo conseguido no traballo de Celia Vázquez por medio de unha tradución fiel coa voz e sentimento do poeta, a súa sonoridade e musicalidade flexible, a impresión de encanto e fascinación dos versos orixinais, realizada con tal naturalidade que mesmo parece que o orixinal foi publicado na lingua dunha escritora tan recoñecida na Literatura galega como foi e é Rosalía de Castro, cos matices que fan se recoñeza provinte doutra cultura.

Pódese afirmar polo tanto que a monografía que comentamos salienta por:

1. Abordar un autor clásico, moi descoñecido en lingua galega dende a vertente que se presenta xa que se detén na ambición poética de Stevenson, unha das súas formas de crear, até o de agora, descoñecida en lingua galega por se ter priorizado o seu labor como narrador. De aí que traballar a súa poesía para a infancia, un xénero pouco tratado dende a investigación de Literatura Infantil e Xuvenil, como constataron investigadores que se achegaron a este clásico por medio de monografías e traballos varios, é xa un valor de por si, ao que hai que engadir o bo facer no traballo da profesora e investigadora Celia Vázquez, quen parte da afirmación de Roman Ingarden sobre a consideración da obra de arte como unha formación estratificada con polo menos catro capas: a dos sons verbais, a fonética; a das unidades de sentido; a semántica; os obxectos representados, a sintaxe, a organización das oracións, e, por último, a dos aspectos sistematizados, a aparencia ou a natureza simbólica da linguaxe poética

e a súa referencialidade (Vázquez 2016: 10).

2. Dar a coñecer facetas biobibliográficas deste escritor que até o de agora foron descoñecidas e que elas o levaron a escribir eses versos, esas composicións poéticas que se ofrecen traducidas e que axudan a conformar o imaxinario dos máis novos por achegarse a temas e vivencias moi próximas a eles.

3. Ofrecer unha tradución dos poemas rigorosa a partir dunha profunda análise e de moi contrastadas reflexións sobre os recursos estéticos que usa o poeta para creala, sobre o discurso, simbolismo, polisemia etc.

4. Facer o traballo a través dunha metodoloxía apropiada para abordar a análise dos poemas de R. L. Stevenson así como realizar unha tradución dinámica e multiestratificada que dá como resultado un excelente trasvase da LO orixe á LM, cousa que non sempre se presenta con tanta rigorosidade e ademais chegar ben o significado, son e rima transmitida nos poemas orixinais ao destinatario.

5. Estructurar o traballo de forma compensada sen ceder máis espazos a unhas facetas cas outras e sempre coa mesma rigorosidade, co apoio das investigacións anteriores e poñendo as reflexións ao servizo dos futuros investigadores.

6. Realizar unha biografía con moitas novidades en relación a outras moitas publicadas no momento da morte de R. L. Stenvenson e que se cotexan con minuciosidade nesta nova achega á obra poética de escritor inglés, pero dando a coñecer, como se indicou, unha faceta á que non se tivo acceso até esta publicación. Unha biografía que, se ben recorre a feitos relevantes da vida do escritor, parte directamente dos escritos e epistolario do propio autor para complementar cos datos xa coñecidos.

Polo tanto, se ben existen investigacións e estudos de enxundia sobre este

Stevenson e a tenrura da súa poesía infantil. A Child's Garden of Verses / Xardín de versos para o neno. Poemas inglés-galego

autor, noutras linguas, a presente non lle queda á zaga e en lingua galega nunca se realizou unha abordaxe tan completa da faceta poética do autor inglés. Ademais, se botamos unha breve mirada ás obras realizadas até o momento sobre a poética de R. Stevenson, mesmo as máis recoñecidas, poucas foron abordadas co criterio que se fai en *Stevenson e a tenrura da súa poesía infantil. A Child's Garden of Verses / Xardín de versos para o neno. Poemas inglés-galego*, monografía na que ademais se ofrece unha bibliografía pertinente e moi orientativa para os investigadores que queiran seguir traballando sobre este autor que, estamos seguras, sempre presentará vías de investigación, aínda sen explorar, sobre formas, temas, motivos, paratextos, xénero... que ampliarán a visión dun clásico, dado que se trata dun autor que ofrece diferentes lecturas segundo o punto de mira que se elixa para gozar e saber máis sobre a súa escrita e mesmo para realizar investigacións comparativas que achegarán máis luz sobre o quefacer dun creador que foi tan editado e comentado dende o momento da publicación das súas obras, que non pasaron inadvertidas, aínda que algunha tardase en ser recoñecida, como se pode seguir polo texto da investigadora da Universidade de Vigo, unha das tres investigadoras desa Universidade, que puxeron en marcha ANILIJ (Asociación Nacional de Investigación en Literatura Infantil y Juvenil), que demostrou, e segue a demostrar, o seu interese investigador por un sistema literario de tardía consideración dende a investigación académica.

77

